VERNISAJUL EXPOZIȚIEI DE BAZĂ A MUZEULUI ETNOGRAFIC DIN REGHIN

Corneliu EUCUR

Deschiderea noii expoziții permanente a Muzeului etnografic din Reghin, care a avut loc în 20 august 1972, primește, prin tematica abordată și modalitățile de rezolvare expozițională, semnificația unei premiere muzeistice naționale.

Actul în sine se înscrie pe linia generală a valorificării plenare și variate a întregului fond de colecții din muzeele noastre etnografice, în cadrul programului complex, formulat în lumina documentelor recente de partid, de instruire și educare multilaterală a publicului, la care muzeele participă cu o contribuție proprie, specifică.

Ceea ce evidențiază, însă, evenimentul amintit, în raport cu alte acțiuni similare din ultima vreme, este abandonarea unei atitudini de mai veche „tradiție" la noi, ținînd de fetișizarea artei populare, de suprasolicitarea esteticului în fața funcționalității și a valorii documentar-istorice a producțiilor culturii populare, în favoarea celor ale civilizației materiale, a căror funcționalitate, formă și tehnică de realizare aduc în fața publicului vizitator fenomenele de fond ale culturii noastre populare, cum sînt ocupațiile, meșteșugurile, transporturile etc. Urmînd la doi ani de zile precedentei expoziții ce prezenta arta populară de pe valea Gurghiului, această nouă expoziție de bază a muzeului din Reghin, intitulată : „Uneltele și tehnica populară de pe valea Mureșului și din Cîmpia Transilvaniei", este, după Muzeul etnografic al Moldovei din Iași, și într-o concepție mai modernă decît acesta, prima expoziție etnografică pavilionară, cu caracter monotematic, ce-și propune să evidențieze rolul uneltei în viața unei colectivități etnice, ca mijloc de muncă și factor transformator al materiei în bunuri de consum, ca document de viață social-istorică și indice primordial al progresului civilizației populare, în sfîrșit, ca mijloc de realizare a tuturor valorilor de artă populară.

Expoziția din Reghin anticipează, prin tematica amintită, viitoarea expoziție permanentă, de pavilion, a Muzeului tehnicii populare din Dumbrava Sibiului, singura deosebire constînd în dimensiunile arealului cultural reprezentat, limitate la teritoriul județelor Mureș, Harghita și Bistrița-Năsăud.

https://biblioteca-digitala.ro

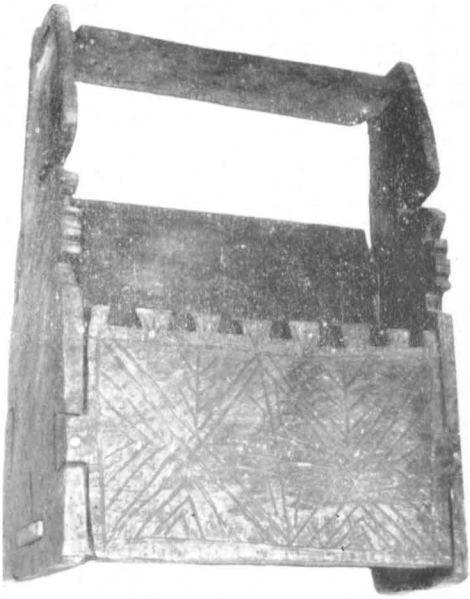

Lingurar — Urișiu, jud. Mureș

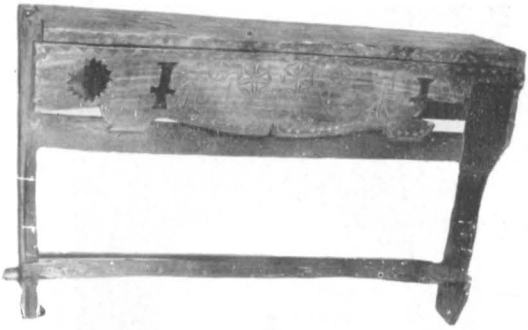

Lingurar — Beica de Sus, jud. Mureș

Aspect din expoziție

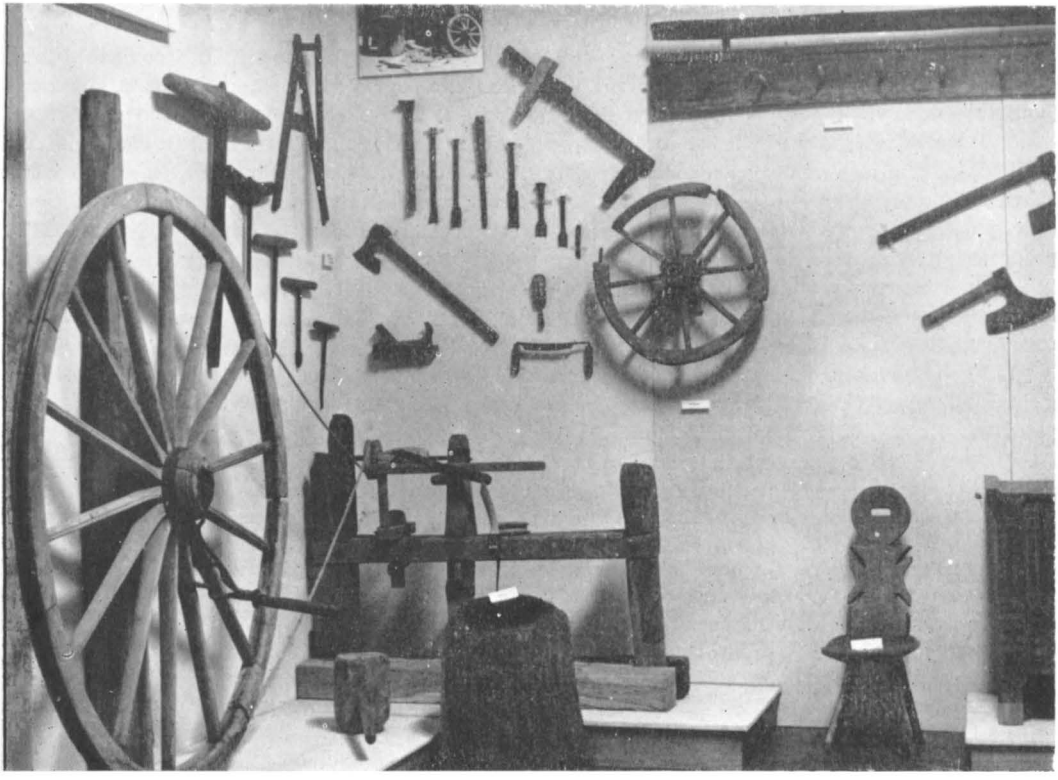

https://biblioteca-digitala.ro

Portiță – satul Orșova, com. Gurghiu, jud. Mureș

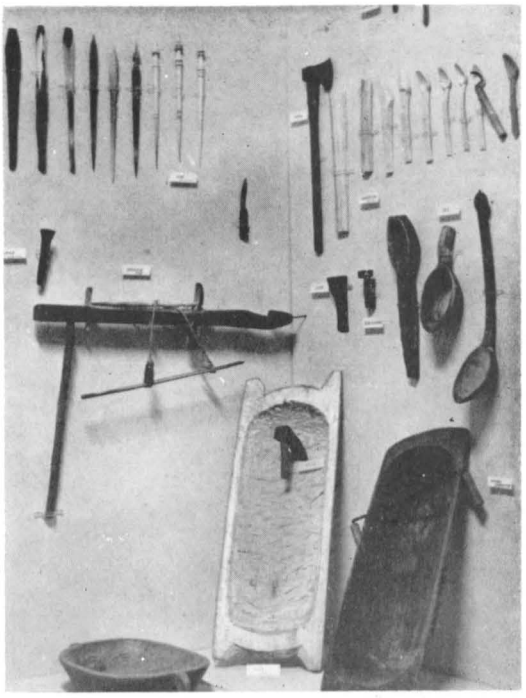

Aspect din expoziție

Expoziția urmărește să evidențieze creația materială specifică, cu trăsături comune întregii țări, dar și particularități proprii exclusiv zonei menționate, a populației autohtone românești din nordul podișului Transilvaniei și a populațiilor secuiești, maghiare și săsești, așezate aici începînd din sec. XII.

Tematic, materialul expus este ordonat după o schemă tradițională, care în acest caz se justifică pe deplin, aceea a prezentării domeniilor tradiționale de activitate social-economică, în cadrul cărora apariția și progresul uneltelor permit urmărirea unei continue adaptări la mediu, perfecționări a tehnologiei proceselor de prelucrare a materiilor prime, a instrumentarului folosit și implicit a funcționalității produselor.

Această din urmă idee, adevărat laimotiv al întregii expoziții, întîmpină vizitatorul din holul de la intrare prin cuvintele lui Moș Luca a Toaderului Borzii din Fărăgău (jud. Mureș): *„Din bătrîni toate lucrurile aveau un rost, nu era nici un lucru fără rost"*.

Expoziția începe prin prezentarea, în prima sală, a proceselor, tehnicilor de obținere și a instrumentarului folosit la recoltarea din natură a produselor alimentare: culesul din natură, vînătoarea, pescuitul, albinăritul-boștinăritul.

Aceeași temă a alimentației populare continuă în sălile doi și trei, prin prezentarea ocupațiilor „active", de intervenție creatoare a omului în mediul natural, prin tehnici și inventar adecvat fiecăreia, pentru obținerea mijloacelor agro-alimentare: agricultura, păstoritul, pomicultura și viticultura. În sala următoare, a patra, sînt prezentate, într-o perfectă succesiune tematică de idei, variatele procedee tehnice (uscare, zdrobire, tescuire), ca și uneltele și instalațiile folosite pentru prelucrarea produselor alimentare recoltate în cadrul unei ocupații din cele prezentate anterior.

Industria casnică textilă ocupă spațiul celei de a cincea săli: aici sînt ilustrate principalele faze de prelucrare a cînepii și lînii, inclusiv finisarea țesăturilor mari din lînă la instalațiile hidraulice.

Materialul etnografic expus alături de seriile de unelte și instalații, constînd din țesături de uz și decor, aduce o primă pată de culoare și tonalități vii și calde, în expoziție. Aceasta se continuă și în sala următoare, prin parada portului popular românesc, săsesc și săcuiesc din zonă (pe peretele din stînga) și prin frumoasele broderii ce panotează peretele din dreapta intrării.

https://biblioteca-digitala.ro

Textilelor, le urmează chiar din această sală hegemonia lemnului.

Tehnologiei exploatării acestuia (cu mijloacele tradiționale) și utilizării lui la scară monumentală în arhitectura populară (stîlpi, porți, la monumentele de cult și în decorația instalațiilor populare), îi succede, începînd din sala a șaptea, seria atelierelor meșteșugărești din centrele specializate în prelucrarea lemnului pentru confecționarea : mijloacelor de transport (rotărit), a mobilierului (lădărit), a șiței și draniței, a vaselor din doage (butnărit) și a celor monoxilice (rudărit), în sfîrșit, a instrumentelor muzicale.

Atenția este reținută în cazul tuturor acestor fenomene, de specificul uneltelor de lucru și tehnica utilizată prin mînuirea acestora, dezvăluită de modelele ce prezintă succesiunea fazelor de lucru.

Prelucrarea lutului, a pieilor și a metalelor, prezentate în sala a 8-a, încheie interesanta monografie zonală a meșteșugurilor practicate în centrele specializate de pe cursul superior al Mureșului și zona Bistrița-Năsăud.

Expoziția se încheie prin cele cîteva mijloace de transport și de ușurare a deplasării omului în condiții speciale (asimilate tot transportului), limitate ca număr și volum de spațiul insuficient al ultimei încăperi.

Materialul etnografic prezentat în expoziție, în număr de 520 obiecte și instalații, provine din fondul general de 4 580 obiecte ale Muzeului etnografic din Reghin și pledează prin calitățile sale remarcabile, pentru rigurozitatea și probitatea profesională în colecționarea lui. (Se cuvine, aici, să amintim că meritul realizării acestei deosebit de valoroase colecții revine, în cea mai mare parte, prof. Anton Badea, fondatorul muzeului, prin donarea întregii colecții personale de cca. 300 obiecte, în anul 1960).

Referitor la principiile după care s-a făcut selecția exponatelor din întreaga colecție, pentru susținerea ideii tematice notăm mai jos cîteva constatări de ordin general :

— compunerea unor grupe tematice definite după criteriul materiei prime și tehnicii de obținere și prelucrare a acesteia, care subsumează și funcționalitatea produselor ;

— caracterul de sinteză al ilustrării fenomenelor complexe, prin prezentarea celui mai reprezentativ obiect (unealtă, instalație, vas etc), ce domină fenomenul prin semnificația și ponderea sa în desfășurarea acestuia (cazul capcanei, la vînătoare, a cornului și știubeiului, la apicultură, a plugului și grapei, la agricultură, a cumpenei cu găleata pentru măsurat mulsul, la păstorit, a stîlpului de casă, la arhitectură, a roții acționate manual, la ceramica din suluri, a foiului de mînă, la fierărit etc.).

— caracterul analitic în prezentarea proceselor tehnologice ale fenomenelor culturii populare, realizat prin înșirarea tuturor uneltelor de lucru (cazul mijloacelor folosite la recoltarea păioaselor, a uneltelor industriei casnice textile etc.), combinată, în cazul meșteșugurilor, cu evidențierea fazelor de lucru prin seria de modele, începînd cu produsul brut și încheind cu cel finit (cazul atelierelor meșteșugărești de prelucrare a lemnului) ;

— minuțiozitatea alcătuirii fiecărei serii tipologice de vase, unelte, instalații și produse, pentru a reda, oricît de sumar, toate aspectele fenomenului prezentat (cazul vasului dacic expus alături de seria morfologică a vaselor din suluri de lut, contemporane nouă).

Referitor la spațiul expozițional efectiv, însumînd un număr de 8 săli cu un total de 300 mp, notăm insuficiența acestuia pentru tema abordată, fapt ce a impus o aglomerare a materialului expozițional (evidentă în cazul industriei textile și a meșteșugurilor), precum și anumite licențe tematice fortuite (cazul expunerii portului, broderiilor, exploatării lemnului la pădure și a produselor arhitectonice monumentale, într-o succesiune deloc fericită a unor atît de diferite exponate, ca material, tehnică, formă, dimensiuni și folosință).

Ca flux expozițional, planul clădirii avantajează evident expoziția, sala a șașea, cea mai generoasă ca spațiu, servind drept cap de perspectivă (insuficient exploatat din păcate) și pentru sălile trei patru și cinci.

Grafica expozițională, densă și variată, susține și completează în mod deosebit de convingător, exponatele. Evitînd, cu cîteva excepții nu lipsite de semnificația lor, imaginea statică, fotografiile prezintă fenomenele în desfășurarea lor, dinamizînd întreaga expoziție și mijlocind publicului o mai facilă înțelegere a acestora.

https://biblioteca-digitala.ro

Aspect din expoziție

Alături de fotografia de acțiune (prinderea roiului de albine, pescuitul pe catalige, aratul, îmblătitul cu îmblăciul, tescuitul uleiului și fructelor, torsul linii, cîntarea din fluier, transportul pe cai etc), întîlnim fotografia documentară (imaginea unei stupine, case și instalații vechi din satele zonei etc), fotografia de atmosferă (cioporul de oi la păscut, cimitirul cu stîlpii funerari, interiorul morii din Orșova cu fruntarul sculptat etc), cea portretistică (femeie bătrînă torcînd, fluierar din Hodac, cap de mireasă săsoaică etc) sau de detaliu (pentru evidențierea unor aspecte de amănunt legate de un obiectiv prezentat, legătura de împodobire a capului la femei etc).

În spatele acestor imagini întrevedem investigarea atentă, minuțioasă și insistentă a cercetătorului meticulos, care sondează adînc în conștiința contemporanilor și îi mobilizează la repetarea unor acte odinioară stereotipe, astăzi de mult uitate, ținînd de mînuirea mijloacelor tradiționale de muncă din trecut.

Alături de fotografiile și planurile constructive și funcționale ale instalațiilor, hărțile care agrementează expoziția constituie un alt argument cu privire la pregătirea științifică a expoziției printr-o cercetare riguroasă a fenomenelor reprezentate, pînă la o cunoaștere amănunțită a acestora și cartare a lor (răspîndirea vînatului pe specii, zonele de pescuit, răspîndirea plugului și grapei de deal și de șes, a tipului de păstorit și a pășunilor montane, a instalațiilor de industrie țărănească, a drumurilor și centrelor de desfacere a fluierarilor din Hodac etc).

În fața unei astfel de realizări, de a cărei eficiență instructiv-educativă nu ne îndoim nici un moment, nu ne mai rămîne decît să subscriem și noi la o primă impresie a poetului Oliviu L. Mircea, notată în cartea de oaspeți a muzeului, în ziua vernisajului : *„Ce poate fi mai frumos decît strădania unor oameni de a oferi un adevărat praznic unor pelerini spirituali"*.

https://biblioteca-digitala.ro